

ILUZJA

DEMOKRACJI

BEZPOŚREDNIEJ

Institut Studiów Politycznych
Polskiej Akademii Nauk

ILUZJA DEMOKRACJI BEZPOŚREDNIEJ

Z DOŚWIADCZEŃ
TRANSFORMACJI USTROJOWEJ
W POLSCE

Ewa Nalewajko

Barbara Post

Wydawnictwo Naukowe
SCHOLAR

Recenzenci:
prof. dr Jan Pakulski
dr hab. Marcin Rachwał, prof. UAM

Redakcja: Bogdan Baran

Projekt okładki: Maryna Wiśniewska

Copyright © 2021 by Instytut Studiów Politycznych PAN
Copyright © 2021 by Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa

ISBN 978-83-66470-61-3
ISBN 978-83-66819-09-2

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Oboźna 1, 00-340 Warszawa
tel. 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej, w. 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze
Skład i łamanie: WN Scholar
Druk i oprawa: www.druk-24h.com.pl

Spis treści

Wprowadzenie	7
Rozdział 1. Demokracja bezpośrednia w projektach ustaw, debatach parlamentarnych i zapisach konstytucyjnych 1989–1993	17
Pierwsze nowelizacje Konstytucji PRL	17
Debaty parlamentarne towarzyszące pracom nad Małą Konstytucją	19
Debaty parlamentarne towarzyszące pracom nad ustawą Karta Praw i Wolności Obywateli	22
Rozdział 2. Demokracja bezpośrednia w projektach, debatach parlamentarnych i zapisach ustaw z lat 1992–1994 o trybie przygotowania i uchwalenia konstytucji	27
Referendum w debatach nad ustawą o trybie przygotowania i uchwalenia konstytucji	27
Referendum w debatach nad ustawą o zmianie ustawy konstytucyjnej o trybie przygotowania i uchwalenia konstytucji	39
Rozdział 3. Demokracja bezpośrednia w debatach parlamentarnych towarzyszących pracom nad jednolitym tekstem nowej ustawy zasadniczej 1994–1997	51
Pierwsze czytanie projektów	52
Drugie czytanie projektu i debata nad sprawozdaniem Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego	58
Dalsze prace Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego i ostatnie czytanie ustawy	65
Rozdział 4. Referendum ogólnokrajowe – debaty parlamentarne towarzyszące tworzeniu instytucji oraz jej działanie	71
Prace parlamentarne nad ustawą w 1995 r.	71
Prace parlamentarne nad ustawą z 2003 r.	89
Referenda ogólnokrajowe po 1995 r.	100
Rozdział 5. Obywatelska inicjatywa ustawodawcza – debaty parlamentarne towarzyszące tworzeniu instytucji i jej działanie	105
Debaty parlamentarne towarzyszące pracom nad ustawą	107
O zawartości ustawy	118
Obywatelska inicjatywa ustawodawcza w działaniu	122

Rozdział 6. Prawo petycji i jego stosowanie	129
Prawo petycji w polskim porządku prawnym	130
Debaty parlamentarne towarzyszące pracom nad ustawą	133
Prawo petycji w Sejmie	143
Rozdział 7. Wysłuchanie publiczne – tworzenie instytucji i jej działanie	153
Wysłuchanie publiczne w polskim porządku prawnym	154
Procedura publicznych wysłuchań	158
Wysłuchania publiczne w Sejmie	160
Rozdział 8. O potrzebie zmian instytucjonalnych – partyjne projekty i rekomendacje ekspertów	173
Propozycje polityków	173
Rekomendacje ekspertów	192
Rozdział 9. Zaangażowanie obywateli: między deklaracjami a praktyką	199
Zakończenie	213
Bibliografia	219
Indeks osób	231